

Similes cautelas adhibere expedit etiam in quibuslibet aliis morbis contagiosis, quos supra (n. 207) indicavi.

II. Quoad integritatem materialem confessionis, passim dicunt, tempore pestis non esse necessariam, et sufficere si unum vel alterum peccatum audiatur; sed hoc cum micahalis intelligi debet, si enim periculum contrahendi contagium non adeo magnum esset, et christifideles de tali ac tanta sacerdotum festinatione scandalizarentur, nec de huiusmodi confessionibus dimidiatis quieti remanerent; tunc confessiones ex integro (saltem quantum satis erit ad scandalum declinandum) audiendae essent; nisi forte aliqua confessio adeo proluxa evasura foret, ut interim alii moribundi sine ulla confessione relinqui deberent. Benedictus XIV (*De Syn. XIII. XIX 19*).

III. Theologi dicunt etiam quod parochus tempore pestis curam audiendi confessiones infirmorum ita aliis demandare posset, ut, quamvis personaliter vocaretur, accedere non teneatur; sed hoc intelligi debet solum pro casu in quo bonum publicum id exigat; quatenus, attenda gravitate periculi, expediat ut vita parochi quantum fieri potest in tuto collocetur, ne paroecia sine rectore remaneat, et ne sani ab illo adeundo pro sacramentis aliisque necessitatibus abhorreant.

239. *Teneturne parochus cum quocumque incommodo atque etiam cum sacrificio vitae, procurare ne quisquam sine confessione moriatur?* Certe accedere tenetur non solum cum levibus, sed etiam cum pluribus gravibus incommodis, nempe non obstante pluvia, nive, vento, via lutosam, periculo latronum, itinere longo, hora nocturna etc. et quamvis ipse rheumate aut alia levi infirmitate afficeretur; aut aegrotus assistendus variolis arabis, typho, aliove morbo contagioso laboraret. Quod tamen non obstante quocumque incommodo aut periculo accedere teneatur, absolute prorsus dici nequit. Nunquid enim accedere teneretur, si ipse in lecto cum febre gravissima degeret, adeo ut, si ad moribundum se conferret, paulo post certissime

ille quoque causam itineris moriturus esset? Quis cum oneribus huiusmodi paroeciam acceptaret? Regula itaque sumenda erit a sensu communi, et a praxi parochorum timoratae conscientiae, maxime vero a consideratione, an cum tali vel tali onere paroeciae acceptari communiter censeantur.

CAPUT XI.

De parcho quoad SS. Eucharistiam infirmis administrandam.

Agendum est 1. de hac administratione ad modum viatici: 2. ex praeepto paschali et ex simplici devotione.

ARTICULUS I.

De Viatico.

PUNCTUM I.

Quid sit Viaticum et quando administrandum.

240. *Quaenam est differentia inter communionem ad modum viatici et ex simplici devotione?* 1° Viaticum administrari potest solum subsistente periculo mortis vicinae. 2° Infirmo etiam non ieiuno. 3° Cadit sub praeepto, quatenus non solum infirmus tunc communicare debet, sed etiam parochus sub gravi procurare tenetur ut communicet. 4° Viaticum administrari debet cum formula: *Accipe, frater (vel soror) Viaticum Corporis Domini Nostri Iesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, et perducat te in vitam aeternam. Amen.*

241. *Quomodo iudicabit parochus quod Viaticum administrandi tempus advenerit?* Rituale dicit esse administrandum cum probabile est quod infirmus illud amplius (sive propter mortem sive propter amissionem sensuum sive propter alias circumstantias) sumere non poterit, quum

scilicet probabile est quod communio illa futura sit ultima. Mox autem dat aliam regulam (in praxi forte magis expectatam) dicendo, Viaticum ministrari posse *brevi morituris*, iis scilicet de quibus probabiliter iudicari debet quod sint brevi morituri. Si iam medicus sacramenta indixisset, tunc nihil dubii. Non semper tamen (speciatim hodie) est bona regula expectare ut medicus sacramenta indixerit. Parochus ipse (ab indiciis supra notatis aliisque circumstantiis normam sumendo) suo iudicio stare poterit. Qua in re cavebit ne decipiatur sive ab infirmis ipsis (qui valde facile hallucinantur et dicunt bene se sentire), sive ab eorundem familiaribus, sive interdum etiam a medicis (qui infirmum et familiam decipere solent), sive demum a melioramentis, quae (morte appropinquante) in morbis fere omnibus contingere solent. Si itaque parochus, considerato rerum complexu, timeat ne infirmus brevi sit moriturus, Viaticum administret, neque in re ista (maxime si ipse infirmus aut eius familia desiderium ostenderit) scrupulos habeat; et, si forte perplexus esset, reminiscatur effati: *Melius est vivere cum sacramentis; quam mori sine illis*.

PUNCTUM II.

De SS.mi Viatici impedimentis vel excusationibus.

242. *Quaenam impedimenta vel excusationes cogere vel eximere possunt parochum, ne viaticum administret?*

1° Vomitus vel quid simile. 2° Delirium vel quid simile. 3° Aetas puerilis ante usum rationis. 4° Indignitas subiecti. 5° Indecentia loci. 6° Renuentia infirmi. 7° Si infirmus paullo ante et maxime eodem die Eucharistiam recepisset. Sed haec singula sunt explicanda.

243. *Quid notandum circa vomitum?*

I. Ut Eucharistia ministrari possit, oportet ut absit nendum certitudo, sed etiam periculum, ne vomitus intra unam vel alteram horam post communionem sequatur, Dixi *intra*

unam vel alteram horam; non raro enim contingit quod post semihoram aut etiam horam sacrae species in frustulis reiectae fuerint. Ballerini (n. 273).

II. Si itaque infirmus vomitui subiiciatur, illo quoque cessante, cautissime procedendum erit antequam Viaticum ei ministretur; et regula suprema erit ut medicus interrogetur an praedictum periculum adsit, necne.

III. Theologi dant regulam observandi an infirmus sex horis sine vomitu remanserit, et probandi an particulam non consecratam retineat. At vero interdum hoc non sufficit, et interdum e contra tamdiu expectare non oportet. Casus, in quibus tamdiu expectare non oportet, sunt 1° Si agatur de vomitu, qui *matutinus* appellatur, quo nempe interdum laborant foeminae gravidae in primis tribus vel quatuor mensibus, et qui chronico stomachi catarrho (ut plurimum propter diuturnum liquorum abusum) afficiuntur. Huiusmodi vomitus enim, postquam mane acciderit, non iteratur. 2° Si vomitus erat frequentissimus (prout in cholera); et postea (etsi infirmus pluries cibum et potum sumpserit) totaliter cessaverit. Casus e contra, in quibus periculum vomitus perdurat, etsi infirmus iam inde a sex horis non evomuerit, sunt quando ad intervalla inaequalia et non brevia redire soleat; prout accidit, v. g. in hernia incarcerata, in inflammationibus ventris, in morbis renum, et in violationibus cerebri. Tunc ad minus duodecim horis expectandum est.

IV. Si autem, sive ex consilio medici, sive ex sufficienti probatione, de Viatico administrando deliberatum fuerit, ad maiorem securitatem deservire poterint cautelae sequentes. 1° Non solum particula non consecrata sed etiam aliquantulum aquae vel cibi infirmo praebeatur, observando utrum aliqua ad evomendum dispositio in eo appareat. 2° Communione sumpta, paullulum glaciei vel haustus aquae *frigidae* infirmo praebeatur, et postea aliquo tempore sine aliis cibis vel potionibus quietissimus relinquatur.

244. *Quid, si praeter praevisionem, aeger, Viatico sumpto, evomeret?* Si paullo post, vel ad summum intra unam vel alteram horam, id accideret, inspectio fieri deberet. Si species consecratae apparerent, caute separari, in aliquo loco sacro (donec corrumpantur) reponi, et postea in sacrarium mitti deberent. Si autem species non apparerent, tunc vomitum (stuppâ collectum) comburere, et cineres in sacrarium ponere oporteret. *Missale.*

245. *Cur dixisti quod Viatici administrationi obstare potest non solum vomitus, sed etiam quid simile?* Quia interdum obstare potest etiam tussis, atque insuper si infirmus (quod tamen rarissimum est) quidquid sumit, nulla digestionem facta, postea per secessum emitteret. Quoad tussim notandum quod, etsi frequentior esset, et cum magna pituitae excretionem contingeret, difficile communioni obstaret; catarrhus enim non e stomacho sed e pulmonibus vel bronchiis provenit. Si tamen tussis talis ac tanta esset, ut cibi ex eius impetu ab ore eiicerentur, vel de hoc periculum adesset, tunc certe illa quoque communionem impediret.

Recolenda est etiam regula Ritualis de linteo mundo ante pectus communicandi ponendo, quod non solum ad maiorem decentiam, sed etiam pro casu eiectionis sacrae particulae propter tussim impetuosam, aut vomitum repentinum, ab Ecclesia praescribitur.

246. *Quid notandum circa delirium vel quamlibet aliam a sensibus alienationem?* Si delirans vel sopore oppressus habeat lucida intervalla, haec erunt eligenda (intellige si sint satis diuturna ut fidendum sit quod iis durantibus Viaticum deferri possit). Praescindendo autem a lucidis intervallis, non facile delirantibus vel utcumque sensibus aut rationis usu destitutis, hoc sacramentum administrari valet. Imprimis absolute administrari nequit perpetuo amentibus, iis scilicet qui rationis usu nunquam compotes fuerunt; ex praesenti enim Ecclesiae disciplina, ad hoc augustissimum sacramentum recipiendum oportet,

ut illius cognitio atque pia affectio erga illud, saltem aliquando, praecesserit. In aliis casibus autem Viaticum pariter administrari nequit, si infirmus certe aut quasi certe in statu peccati mortalis versetur, eo quod mentem miserit dum in peccato (confessione non subsequuta) vivere solebat, et multo magis si actu peccati (v. g. ebrietatis, furti, fornicationis etc.) in talem statum inciderit. Supponendo etiam quod infirmus vitam bene moratam ducere solitus fuisset, aut poenitentiae sacramentum recepisset, ad Viaticum administrandum oporteret etiam, ut nullum irreverentiae periculum subesset. Felix huiusmodi casus contingere potest, sed (nisi manifestum sit quod infirmus in illo statu cibos solidos semper et constanter deglutire soleat) non facile. Experientia prius, (et quidem pluries) ope particulae non consecratae, fieri deberet, atque insuper oporteret ut de mutatione non esset timendum; qui timor difficile abesse poterit, et maxime si tempus satis longum (prout ruri contingit) in Viatico deferendo impendi deberet. In praxi itaque, quum agatur de re difficultatibus, periculis et scrupulis nimis subiecta, obligationes parochis non sunt ponendae. Si tamen parochus in aliquo casu ad Viaticum administrandum se resolveret, praeter cautelam supra indicatam, bona regula erit tentare ut moribundus actu communionis a sopore excutiatur, maxime vero statim post communionem haustum vini vel aquae ei praebere, ut sacramentum particulam deglutiat. Cf. *Praxis* (Ed. III vol. III n. 1017) et Baruffaldi (*h. t. n. 47*).

247. *Quid de pueris moribundis, qui ad communionem non adhuc admissi fuerint?* Parochus non tenetur Viaticum illis praebere, nisi habeant aetatem in qua communiter pueri solent ad communionem admitti et casu aliquo (v. g. ex negligentia vel quia totum catechismum adhuc non didicerint) ad illam non fuerint admissi; aut nisi Viaticum recipiendi speciale desiderium ostenderint. Patet ex consuetudine, quae utique est optima legum interpres.

248. *Quid notandum circa subiecti indignitatem? Quid imprimis si moribundus a parochia eius confessione audiente inveniretur prorsus indispositus, ita ut, non obstante quavis admonitione, absolutione donari nequiret?* Tunc actu confessionis imponat ei obligationem dicendi adstantibus se nolle Eucharistiam sumere. Si reapse sic dicat, res erit expedita. Si vero nihil dicat, illum communice. Gousset (II 237).

249. *Quid si parochus ante Viatici delationem audivisset confessionem moribundi eumque indispositum invenisset, simulque oblitus fuisset convenire cum illo de admonendis (aliquo praetextu) familiaribus, qui credant, Viaticum esse illico deferendum?* Deberet ad lectum moribundi iterum se conferre; et, si hoc facere nequiret, dicere deberet familiaribus ipsis, se infirmi confessionem excepisse, sed de Viatico non esse locutum; et proinde illum esse interrogandum. Si autem haec agendi ratio admirationem inducere aut moribundo displicere posset, tunc confessionis sigillum exigeret ut potius sic et simpliciter Viaticum administraret.

250. *Quid si moribundus notorias et certas obligationes haberet, v. g. concubinam eiiciendi, vel matrimonium ecclesiasticum contrahendi, vel retractationem faciendi, vel pro bonis ecclesiasticis emptis se componendi etc.?* Parochus procurare deberet ut his obligationibus satisfaceret ante Viatici administrationem, et, supposita impossibilitate, haec aliquo modo sufficienti divulgari deberet, nisi esset manifesta. Concubina saltem e cubiculo infirmi arceri deberet si possibile esset. Si autem possibilitas quidem adesset eisdem obligationibus satisfaciendi, sed ita ut satisfactio ipsa parum vel nihil sperari posset, tunc videndum an moribundus sit in bona vel mala fide. Si esset in mala fide, utique Viaticum foret semper declinandum; si vero esset in bona fide, quamvis tunc etiam ordinarie declinari deberet, ne administratio ipsa scandalosa foret aut dogma falsum ingereret (quasi obligationes quae revera adsunt

non adessent); tamen aliquando posset suppetere modus impediendi scandalum, dicendo v. g. quod moribundus conscientiae suae consuluit, et sic sinendo ut populus persuasionem conciperet quod ille aut satisfecerit, aut impedimento fuerit detentus et caeteroquin satisfaciendi bonam voluntatem habuerit.

251. *Quid notandum circa indecentiam loci? Quid scilicet si persona moribunda esset in lupanari, vel in domo Hebraeorum, vel in theatro, vel in caupona, vel in loco duelli, vel in stabulo, in foenili, in tugurio etc.?* Certe non liceret deferre SS. Viaticum ad lupanar (Berengo n. 102, et Scavini I 768). Quoad domos Hebraeorum, videndum utrum a consuetudine loci aut legibus synodalibus aliquid disponatur. Insuper circa domos istas, nec non theatrum, cauponam etc. considerandae sunt circumstantiae, ne scilicet augustissimum sacramentum irreverentiis exponatur. Duellans in loco duelli moribundus excommunicationis quidem et infamiae poena afficitur; sed, si facti poenitens confessus fuerit et scandalum reparaverit, quoad Viaticum ei deferendum, nihil (quod sciam) in contrarium adest. (Cf. Const. Detestabilem Bened. XIV). Denique vilitas loci (v. g. tugurii, foenilis, stabuli etc.) nihil obstat (Alex. VII Const. 48, et Clemens. IX Const. 38). Attamen, speciatim quoad huiusmodi loca, parochus exigere debet ut mundentur, et aliquo modo ormentur. Rituale (h. t. X. xi).

252. *Quid notandum circa infirmi renuentiam?* Si parochus cognoscat quod infirmus pro tunc ad Viaticum recipiendum non sit dispositus, et speciatim si multum laborare debuisset ut illum ad confessionem disponeret; specialem prudentiam adhibere debet, ne confessionis iam peractae fructus destruat vel saltem in magnum periculum coniiciatur. In re ista aeternam salutem parochiani sui moribundi, non vero quid alii dicturi sint (etiam forte contra se ipsum), prae oculis habeat. Attamen, eo diligentius quo magis periculum est in mora, curet ut moribundus ad Viaticum quoque recipiendum suaviter et libenter dispo-

natur. Egregie deservire solent personae familiares, maxime vero sive mater, sive uxor, sive soror eiusdem; quibus tamen expedit indicare quid dicere debeant infirmo; scilicet, v. g. quod Dominus gratias non solum pro anima, sed etiam pro corpore ei facere poterit; quod alii multi Viaticum receperunt et postea convaluerunt; quod, illo recepto, magnam pacem habebit, et familia quoque tranquilla erit etc. Interdum repugnantia non respicit Viaticum ipsum (quasi esset nuntium mortis), sed publicitatem; imo aliquando difficultas plus quam ab infirmo, provenit a familia ipsa, eo quod, concurrente populo, deberet domum ornare etc. In his circumstantiis parochus forte poterit etiam nocturno tempore Viaticum deferre; cavendo tamen ne in re ista nimis facilem se ostendat, ut patet ex quaestione sequenti.

253. *Potestne Eucharistia deferri ad infirmos tempore nocturno?* Rituale respondet negative, secluso casu necessitatis.

254. *Qui, non apparente mortis vicinae periculo, communicavit ex devotione, tenebitur iterum communicare pro Viatico si post unum vel alterum diem dictum periculum suboriatur?* Si sanus in Ecclesia communicaverit, consuetudo est ut Viaticum ei deferatur, quamvis paucis diebus antea, aut etiam die praecedenti, communicasset; neque absque scandalo Viaticum tunc omitti posset. Si vero Eucharistia hodie ad personam infirmam ex devotione delata fuisset et cras mortis vicinae periculum insurgeret; tunc iterata Eucharistiae delatio sub obligatione cadere non videtur. Si tamen infirmus illam desideraret, parochus annuere deberet.

255. *Quid si quis mane ex devotione communicasset, et intra eandem diem in mortis iam imminentis periculo versaretur?* Si mane communicasset ex devotione quidem sed infirmus, populo Eucharistiam comitante, non videtur expedire ut populus iterum vocetur (speciatim si distantia esset magna) ut eidem iterum Communio deferatur. Si vero mane communicasset sive sanus in Ecclesia, sive in-

firmus absque populi comitatu; tunc videndum an ille Communionem iterum recipere desideret; nec ne. Si desideret, parochus recusare nequibit. Si vero non desideret, parochus quoque silere poterit.

PUNCTUM III.

De nonnullis aliis animadversionibus circa SS. mum Viaticum.

256. *Quid notandum circa delegationem alterius sacerdotis ad ministrandam SS. Eucharistiam infirmis?* Duo sunt notanda. 1° Quum contingere possit quod infirmus reconciliari indigeat, oportet ut qui SS. Eucharistiam defert sit ad confessiones audiendas approbatus. Excipere nisi ex necessitate aliter fieri deberet. 2° Quamvis administratio sacramentorum moribundis sit de strictis iuribus parochialibus; tamen, si forte familia infirmi non nisi alteri sacerdoti aditum permittere vellet, parochus illum delegare deberet; *charitas enim non quaerit quae sua sunt, sed quae Iesu Christi.*

257. *Quid si Viaticum non nisi occulte deferri posset, eo quod familia impia consentiat quidem ut aliquis sacerdos (v. g. consanguineus) accedat ad infirmum, qui sincero animo Viaticum desideret; sed nullo modo permittat ut alii accedant, et quamlibet religiosam caeremoniam firmiter recuset?* In tali casu extremo SS. mum Viaticum etiam occulte administrari poterit. Attamen consulto Episcopo, si tempus suppetat. Sacerdos autem stolam habeat propriis vestibus coopertam. Exiguam pixidem recondat in bursa, quam per funiculos collo appensam in sinu reponat, et nunquam solus procedat, sed uno saltem fidei (intellige si fieri possit) in defectu clerici associetur. Gousset (II. 240) Gury (II. 305) et Rituale (*App. noviss.*).

258. *Quamnam cautelam habere debet sacerdos antequam ab altari cum pixide discedat?* Inspicere debet pixidem ipsam, ne forte vacua sit.

259. *Quid notandum circa modum incedendi, maxime si periculum sit ne infirmus, antequam Sacramentum perveniat, moriatur?* Sacerdos ordinarie gravi incesso procedere debet. In dicta autem necessitate poterit quidem gradum sollicitare, sed non currere. Baruffaldi (*h. t. n. 69*).

260. *Licetne deferre SS.mum Viaticum equitando?* Hoc conceditur etiam a Rituali (§ XXXII). Quod tamen intelligi debet si adsit consuetudo, attenta paroeciae vastitate; aut etiam pro casu extraordinario, eo quod propter parochi impotentiam aliter fieri nequiret.

261. *Quid de usu birreti vel parvi pileoli in SS.mi Viatici delatione?* Non licet. (Rituale). Haec prohibitio extenditur etiam ad tempus nocturnum. S. R. C. Decr. (1931) 23 Aug. 1695. Neque pro civitate suffragatur praetextus alicuius infirmitatis (v. g. rheumatis). Decr. cit.

Si propter locum alpestrem magnisque ventis expositum, paroeciae vastitatem, vias impervias etc. usus pileoli, speciatim tempore hyemali, semper vel fere semper necessarius esset, tunc indultum S. Sedis exigeretur. Gury (*II. 308*) ex Decr. (2908) 23 Maii 1846. Pro casu raro autem, extraordinario et imprevisio, si, propter veram infirmitatem, pluviam, nivem, ventum, longitudinem itineris, tempus nocturnum, vias impervias etc., usus pileoli vere necessarius esset, illum licitum esse dicerem. Cf. Gousset (*II 240*). Si tamen aliquis parochus vel vicarius necessitatem istam sibi facile occurrere posse praevideret, tunc (ne abusibus aditus aperiatur) petenda esset licentia ab Episcopo, qui, iuxta S. Lig. (*Hom. Ap. XV. 12*), illam concedere posset.

262. *Quid si in locis praedictis SS.mum Viaticum nedum equitando et capite cooperto, sed etiam vix aut ne vix quidem uno cum laterna comitante deferri posset?* Tunc quoque (ad consuetudinem legitimandam) a fortiori indultum Apostolicum (quo res iudicio et conscientiae Episcopi remitteretur) necessarium esset. Decr. cit. n. 2908.

263. *Quid de consuetudine deferendi SS.mum Viaticum antequam infirmus confessus fuerit?* Regulariter id fieri nequit. Attamen in vastis paroeciis, quoad moribundos qui valde distant, dicta consuetudo propter necessitatem servari poterit. Rit. (§ XX) et Gousset (*II. 237*).

264. *Quid advertendum si in dicto casu, aut in aliis (dum scilicet sacerdos iuxta Rituale interrogat infirmum an sit dispositus ad S. Viaticum suscipiendum), confessio audiri deberet?* Baruffaldi (*n. 167*) dicit, adstantes (dum confessio auditur) esse removendos. Si tamen infirmus paullo ante confessus fuisset, interrogari posset an velit necne ut adstantes recedant.

265. *Quid si confessio valde prolixa evaderet?* Decisio pendet a circumstantiis. Si, v. g. populus comitatus fuerit SS.mum Sacramentum usque ad ianuam domus infirmi et expectet; vel multo magis si adstantes sint in cubiculo; utique contingere potest, quod, ad evitanda dicta atque etiam ne populus ipse nimis detineatur, pro interim confessio dimidiari possit, imo debeat.

266. *Quid si infirmus praeter praevisionem, propter delirium vel sensuum destitutionem, Communionis incapax reperiretur, et sine mora Extrema Unctione animaeque commendatione donari deberet?* Posita SS.ma Eucharistia in mensa decenti cum luminibus atque adstantium adoratione, sacerdos praedicta praestet, et, si moribundus videretur iam iam moriturus, illum usque ad mortem assistat. Sin minus, praestitis magis necessariis, redeat ad Ecclesiam cum SS.ma Eucharistia; vel, si aliquis sacerdos, non longe distet, curet ut advocetur.

267. *Si parochus sciret quod verba: Accipe, frater, Viaticum etc. nimis contristatura essent infirmum, possetne absque culpa adhibere formulam consuetam: Corpus Domini nostri etc.?* Affirmative. S. Lig. (*VI. 285*).

268. *Parva pixis, quae cum unica particula ruri adhiberi solet, a quonam deportari debet ad Ecclesiam?*